

ГОЛОДОМОР В УКРАЇНІ: ЩО МАЄМО ПРО НЬОГО ПАМ'ЯТАТИ

Доповідачка: Гераймович Богдана

У четверту суботу листопада в Україні вшановують пам'ять мільйонів жертв голодоморів в Україні. Наймасштабніший з них був голодомор 1932-1933 років. Від Голодомору в Україні померло щонайменше 3,9 мільйона людей. Кількість жертв у всьому СРСР оцінюють у близько сім мільйонів.

Традиційно о 16.00 пам'ять загиблих під час геноциду українського народу вшановують хвилиною мовчання та встановлюють запалену **свічку** на підвіконня як в Україні, так і в багатьох країнах світу. У багатьох містах та населених пунктах на головних майданах у цей час теж запалюють свічки. Саме тому цей символ буде супроводжувати мій сьогоднішній виступ.

ГОЛОДОМОР ЯК ГЕНОЦИД

Верховна Рада у 2006 році офіційно визнала Голодомор 1932-33 років геноцидом українського народу. Публічне заперечення Голодомору вважається протиправним. У 2010 році Апеляційний суд Києва довів геноцидний характер Голодомору і намір Сталіна і його соратників знищити частину української нації.

Термін "геноцид" - "народовбивство" - ввів у 1944 році польський юрист Рафаель Лемкін.

А у 1953 році він публічно назвав "вимищення української нації" "класичним прикладом геноциду".

Росія заперечує, що голодомор був геноцидом. Вона визнала, що причиною голоду була насильницька колективізація, але від нього постраждали багато регіонів СРСР.

Слова "геноцид" немає в документах ООН, ЮНЕСКО і ПАРЄ, присвячених Голодомору. У резолюції Європарламенту від 2008 року Голодомор назвали "жахливим злочином проти народу України та людства". За даними опитування групи "Рейтинг" у 2019 році, 82% українців вважають Голодомор 1932-1933 років геноцидом українського народу.

МІЛЬЙОНИ ЖЕРТВ

Дослідники досі сперечаються щодо точної кількості жертв Голодомору. Інститут демографії та соціальних досліджень розробив методологію оцінки втрат України внаслідок Голодомору 1932-1933 років на основі статистичних даних та сучасних методів демографічного статистичного аналізу. Так з'явилася цифра загиблих від Голодомору у 3,9 мільйона людей. Саме цю цифру вважають найбільш науково доведеною.

Деякі історики називають суттєво більші цифри, зокрема Інститут національної пам'яті припускає, що загиблих в Україні близько семи мільйонів.

У рішенні Київського апеляційного суду щодо винуватців Голодомору від 2010 року вказано число 3,9 млн.

ТЕРИТОРІЯ ГОЛОДОМОРУ

Територією Голодомору була вся територія радянської України, а також території проживання українців за її межами - Поволжя і Кубані. Масовий голод був також у Білорусі, на Південному Уралі, в Західному Сибіру і Казахстані.

Найбільше українців загинули у сучасних Харківській, Київській, Полтавській, Сумській, Черкаській, Дніпропетровській, Житомирській, Вінницькій, Одеській області, Молдові (частина якої тоді була в УРСР) та Чернігівській області.

Близько 81% загиблих від голоду в Україні були українцями, 4,5% - росіянами, 1,4% - євреями та 1,1% - поляками. Серед жертв було також багато білорусів, болгар та угорців.

ПЕРШІ ЗГАДКИ В ЗМІ

Одним з перших про голод в СРСР написав англійський журналіст Малкольм Магерідж у грудні 1933 року. У трьох статтях в газеті Manchester Guardian журналіст, який поїздив Україною та Кубанню, розповів про голод серед селян, пише дослідник Станіслав Кульчицький.

Саме слово "Голодомор" вперше з'явилося в друкованих працях українських емігрантів у Канаді та США в 1978 році. У СРСР на той час історикам дозволяли лише говорити про "труднощі з продовольством", але не про голод. Із вуст партійного високопосадовця слово "Голодомор" вперше прозвучало в грудні 1987 року. Тоді перший секретар ЦК КПРС Володимир Щербицький, виступаючи на урочистостях з нагоди 70-ліття УРСР, визнав факт голоду 1932-33 рр.

РЕПРЕСИВНІ МЕТОДИ ГОЛОДОМОРУ

У 1932 році для України було встановлено нереальний до виконання план хлібозаготівель у 356 млн пудів хліба. Йшлося про повне вилучення усіх запасів зерна, а потім конфіскацію інших харчів, одягу та майна як штрафу за невиконання плану.

За даними історика Станіслава Кульчицького, восени 1932 року в Україні було майже 25 000 колгоспів, яким влада висунула завищені плани хлібозаготівлі. Попри це, 1500 колективних господарств зуміли виконати ці плани і не потрапили під каральні санкції, тому смертельного голоду на їхніх територіях не було.

НАТУРАЛЬНІ ШТРАФИ

У селян, які не вклалися в плани хлібозаготівель і боргували державі зерно, конфісковували все інше продовольство. Політика натуральних штрафів мала змусити селян здати державі начебто приховане від неї зерно, якого насправді не було. Спочатку каральним органам дозволяли відбирати лише м'ясо, сало і картоплю, однак згодом вони взялися і за інші продукти тривалого зберігання.

СВІДКИ ГОЛОДОМОРУ ДІЛЯТЬСЯ СПОГАДАМИ

Федір Коваленко з села Лютенька Гадяцького району на Полтавщині розповідав:

"У листопаді і грудні 1932 року забрали все зерно, картоплю, все забрали, навіть квасоллю, і все те, що було на горищі. Такі дрібні були сушені груші, яблука, вишні - все забрали".

ЧОРНІ ДОШКИ

Боржників заносили до списків, які називали "чорні дошки", накладали різноманітні штрафи й санкції, аж до прямих репресій проти цілих трудових колективів.

У роки голоду потрапляння села на "чорну дошку" означало вирок його жителям - тотально вилучали їжу, не підвозили товари і забороняли селянам виїжджати за межі населеного пункту.

Система "чорних дощок", окрім України, діяла також на Кубані, Поволжі, Донщині, Казахстані - територіях, де жило багато українців.

ЗАКОН ПРО 5 КОЛОСКІВ

У серпні 1932 року під приводом того, що розкуркулені селяни та "інші антисоціальні елементи" розкрадають вантажі з товарних поїздів та колгоспне і кооперативне майно, Сталін запропонував новий репресивний закон про охорону державного майна.

Закон передбачав за такі порушення розстріл з конфіскацією майна, а за пом'якшувальних обставин - 10 років ув'язнення. Засуджені не підлягали амністії.

За перший рік дії нового закону за ним засудили 150 тисяч людей.

Закон діяв до 1947 року, однак пік його застосування припав саме на 1932-33 рр.

ГОЛОДОМОР У ФІЛЬМАХ І КНИЖКАХ

Першим художнім твором про Голодомор став роман "Марія" Уласа Самчука, написаний одразу після подій 1933 року. Автор присвячує свій роман "матерям, що загинули голодною смертю на Україні в роках 1932-1933".

У романі-хроніці описана трагедія України після 1971-го року - через трагедію однієї жінки. Його вважають одним з найкращих творів про історію українського народу у ХХ столітті.

Джеймс Нортон зіграв британського журналіста, який шукає правду про голод в Україні

ДЯКУЮ ЗА ВАШУ УВАГУ

1932 - 1933

